

An aerial photograph of a tree with a dense network of branches. The branches are illuminated with a bright green light, creating a stark contrast against the dark, almost black background of the surrounding forest. The tree's structure is intricate and radial, spreading out from a central point.

Predgovor

**Smrtopis
jugoslavenkog
komunizma**

dr. sc. Ante Žužul

S posebnom pozornošću pratimo sjećanja na 80. godišnjicu pokolja Hrvata u slovenskim šumama i križnih puteva od Bleiburga do Grčke koji se u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini obilježavaju svetim misama zadušnicama i molitvama za žrtve komunističkog terora.

Knjigom *Prikrivena grobišta Hrvata u Sloveniji* obilježavamo sjećanje na pokolj i genocid nad Hrvatima u slovenskim šumama. Trebalo je proći punih osam desetljeća da se na osnovi materijalnih dokaza i činjenica utvrđenih tijekom dugogodišnjih terenskih istraživanja u susjednoj Sloveniji na znanstven način progovori o masovnim likvidacijama nakon završetka Drugoga svjetskog rata.

Nakon sloma jugoslavenskoga, komunističkoga, fašistoidnog „antifašizma“ i rušenja Berlinskog zida, u ozračju demokratskih promjena na europskom kontinentu počelo se u Hrvatskoj, Sloveniji i Bosni i Hercegovini glasnije govoriti o prikrivenim masovnim gubilištima i zatajenim grobištima Hrvata.

Kako branitelji komunističkog terora i danas glasno šute i strogo čuvaju tajnu prikrivenih grobišta, progovorila je Parlamentarna skupština Vijeća Europe i donijela deklaracije o nužnosti osude zločina totalitarnih komunističkih režima te Rezoluciju o očuvanju sjećanja na žrtve poratnoga komunističkog razdoblja u Sloveniji.

Bez obzira na to što još uvijek u Hrvatskoj, Sloveniji i Bosni i Hercegovini gorljivi zaštitnici komunističkih pokolja ustrajno pokušavaju zataškati i relativizirati istinu o prikrivenim grobištima, na koncu su ipak prevladale znanost i savjest pojedinaca koji su svojim svjedočanstvima i iskazima pomogli u razotkrivanju stravičnih zločina. **Čuvari smrti** svojim ideologiziranim metodama manipulacije svako propitkivanje i upozoravanje na strahote komunističkog terora, unatoč znanstvenim i povijesnim činjenicama i materijalnim dokazima, nazivaju – **povijesnim revizionizmom**.

Na početku demokratskih promjena sudjelovao sam u pisanju govora gospođe Gordane Turić, koja je na povijesnu Cvjetnu nedjelju, 8. travnja 1990. u Zagrebu, na predizbornom skupu Hrvatske demokratske zajednice, uoči prvih slobodnih izbora u Hrvatskoj, izgovorila sljedeće riječi: „Neka se zna da su tu bile zabranjene hrvatske pjesme. Neka se zna da je bio zabranjen hrvatski grb i trobojnica. **Neka se zna da su ovdje zabranjeni grobovi**. I neka se zna da će se sve znati! Zna se da ćemo obnoviti spomenike i upoznati grobove. Zna se da ćemo sve tajne preneti djeci da znaju što je to mrak.”

Riječi koje je izgovorila gospođa Turić na veličanstvenom skupu okićenom maslinovim grančicama bolno su pogodile jednog svjedoka smrti u Maceljskoj šumi koji joj se iste noći javio telefonom i rekao da ne može ostati miran nakon njezina govora te zatražio susret s njom.

Na prvom je sastanku svjedok Fran Živičnjak rekao: „Nisam mogao spavati, pogodili ste me svojim riječima sred duše, duboko u srce. Moram vam nešto otkriti.” Zatim je posvjedočio da dobro znade gdje su **skrivena gubilišta u Maceljskoj šumi**, gdje su partizani u lipnju 1945. bez suđenja provodili masovne likvidacije vojnika, civila, žena, djece i svećenika, gdje je i on trebao biti strijeljan.

Nakon prvog susreta uslijedio je važan povijesni trenutak. Gospodin Živičnjak poveo je u Maceljsku šumu svoga spasioca i svjedoka smrti Mladena Šafranka, partizanskog vodnika, povjerenika OZNA-e i KNOJ-a u Krapini, koji je, hodajući šumom, svjedočio o načinu pogubljenja i mjestima na kojima su počinjeni veliki zločini. Uistinu, kako piše u Bibliji, „u početku bijaše riječ”, i tako je otkrivena strogo čuvana tajna masovnih gubilišta i grobišta u **Macelju** na hrvatsko-slovenskoj granici.

Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Drugoga svjetskog rata i poraća Sabora Republike Hrvatske, imenovana 19. studenoga 1991., istražila je 1992. godine u Maceljskoj šumi 23 jame iz kojih su ekshumirani posmrtni ostatci prve 1163 žrtve. Kosti žrtava čekale su 12 godina u crnim vrećama u Zavodu za patologiju Medicinskog fakulteta u Zagrebu! Sahranjene su u zajedničku grobnicu pokraj novoizgrađene crkve Muke Isusove u Macelju tek 2005. godine. Ostalo je do danas neistraženih 107 jama s više od petnaest tisuća žrtava.

Pristup području na kojemu je počinjen taj partizansko-komunistički zločin bio je zabranjen jer je to područje proglašeno Titovim lovištem. Znakovito je da je Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Sabora Republike Hrvatske ukinuta i raspuštena 2002. dolaskom na vlast Socijaldemokratske partije Hrvatske (SDP), političke stranke koja je ideološka i pravna sljednica Saveza komunista Hrvatske.

U ozračju demokratskih promjena na europskom kontinentu u Sloveniji su se također 1990. godine počela otkrivati zabranjena i prikrivena grobišta. Nakon burnih rasprava u slovenskoj javnosti, na poticaj civilnog društva osnovano je **Društvo za uređenje prešućenih grobova „Huda jama”**, a Vlada Republike Slovenije utemeljila je Komisiju za istraživanje masovnih ubojstava i prikrivenih grobišta.

Udruzi „Huda jama“ treba posebno zahvaliti jer je svojim radom potaknula otkrivanje mnogih gubilišta i grobišta ubijenih Hrvata u slovenskim šumama.

Hoće li se ikada saznati u kojim gubilištima poživaju tijela stotine tisuća mučki ubijenih žena, djece i vojnika koja su punih osamdeset godina, sve do naših dana, skrivana i čuvana poput najstrože tajne? Razmišljao sam o tome dan uoči blagdana sv. Ante, 12. lipnja 2008., dok sam putovao s prijateljima na nogometnu utakmicu u Klagenfurt, gdje su Hrvatska i Njemačka igrale na Europskom prvenstvu. S mnoštvom hrvatskih navijača ogrnutih hrvatskim zastavama i hrvatskim povijesnim grbom prolazili smo kroz guste slovenske šume. Tada sam se sjetio djetinjstva i ponovno čuo plač i molitvu moje babe Jele i dida Miše. Naime, **njihov sin Ante, moj ujak, po kojemu sam dobio ime, imao je 19 godina kada je likvidiran i bačen u jednu od sedamsto pedeset jama u tim mračnim šumama.** Pitao sam se hoću li ikada pronaći njegov grob.

U potrazi za odgovorom, na blagdan sv. Ante, 13. lipnja 2015., doputovao sam u Sloveniju u blizinu mjesta Laškog na svetu misu zadušnicu koja je služena pokraj rudnika Barbarin rov, špilje Huda jama, zabranjenog i prešućenog gubilišta više tisuća Hrvata. Ne mogu zaboraviti strašnu knjigu *Huda jama* Romana Leljaka. Ostat će mi duboko u pamćenju vapaj Marka Štrovsaa, voditelja Službe za vojna grobišta pri slovenskom Ministarstvu rada, koji je 2009. godine, nakon rušenja deset armiranobetonskih zidova, ugledavši mnoštvo ženskih pletenica i tijela ljudi koji su bili živi zazidani i umrli u teškim mukama, rekao: „Aj, ljudi Božji! Je li moguće...?“ Je li moguće da čovjek čovjeku napravi tako veliko zlo?!

Potkraj te iste 2015. godine, 27. prosinca, na blagdan Nevine dječice, doputovao sam u Sloveniju na misu zadušnicu i blagoslov Dječjega groba na Matjaževoj jami kod Pevna iznad Škofje Loke. Ondje je prvi put javno obilježeno sjećanje na 250 do 400 hrvatske djece koja su zvjerski ubijena i bačena u ponor jame.

Duboko dirnut Dječjim grobom u **Matjaževoj jami**, obišao sam drugih pet gubilišta označenih križevima na obližnjem lokalitetu velikog skrivanog grobišta **Crngrob**. Tamo je, prema svjedočenju mještanke, ispred njezine kuće više od 950 Hrvatica i Hrvata, golih, svezanih žicom, odvedeno u smrt. To su bili roditelji i obitelji djece koja su bačena u Matjaževu jamu. Križeve na stratištu Crngrob podignuli su u čast ubijenim Hrvatima članovi udruge „Huda jama“ s kojima sam tada, dirnut njihovom

pažnjom, uspostavio sućutljivu bliskost. Jedan od članova udruge, duhovnik Bogdan Vidmar iz Kopra, upitao me koji je motiv moje posebne znatiželje za istraživanjem tih skrivenih i zabranjenih grobišta. Tada sam ispričao bolnu obiteljsku priču o jutarnjim buđenjima, plaču i molitvi za moga ubijenog ujaka Antu te o nepoznatom gubilištu u slovenskim šumama gdje je bačeno njegovo tijelo.

Zauvijek ću pamtili bolan krik koji je nakon moje ispovijesti ispustio Janez Pintar, član udruge „Huda jama“ i tadašnji predsjednik Komisije za utvrđivanje i uređivanje skrivenih grobišta na području Škofje Loke. Duboko dirnut mojom pričom o babi, didu i ujaku Anti, izgovorio je potresne riječi: „Moj je otac bio likvidator Hrvata. Izabrali su me za člana Komisije za utvrđivanje i uređivanje skrivenih grobišta zato što su očekivali da ću biti pristran i čuvati tajnu partizanskih zločina.“ Dramatičnost tog trenutka dodatno su obilježile njegove riječi i pogled u nebo: „**Ali ja želim spasiti svoga oca i njegovu dušu u nebesima. Zala-gat ću se, unatoč rizicima, da se otkrije istina o svim komunističkim zločinima u Sloveniji!**“

Mračne tajne skrivene u slovenskim šumama, na najvećem grobištu Hrvata, čuvane u bolnim sjećanjima tisuća onih koji su tugovali zbog gubitka svojih najdražih – očeva, majki, sinova, kćeri i rodbine – danas polako izlaze na svjetlo dana uz pomoć povjesničara, arheologa, forenzičara i svjedoka. Tako će se uz pomoć znanosti i dalje otkrivati tajne prikri-venih grobišta o kojima će biti napisane mnoge bolne priče iz hrvatske tragične prošlosti u spomen na sve Hrvate pobijene nakon završetka Drugoga svjetskog rata.

Europski dan sjećanja na žrtve totalitarnih i autoritarnih režima – nacizma, fašizma i komunizma – obilježava se kao spomendan u Republici Hrvatskoj 23. kolovoza prema odluci Hrvatskoga sabora zasnovanoj na Rezoluciji Europskog parlamenta o europskoj savjesti i totalitarizmu od 2. travnja 2009. Nakon te rezolucije uslijedila je 19. rujna 2019. Rezolucija o važnosti europskog sjećanja za budućnost Europe koja je do danas u Hrvatskoj ostala nezapažena. Prešućena je i zajednička izjava niza europskih država i SAD-a iz 2020. godine, objavljena u povodu 75. obljetnice završetka Drugoga svjetskog rata, u kojoj se ističe „da središnja i istočna Europa nije doživjela oslobođenje u proljeće 1945., nego je pala pod teror komunističke okupacije“.

Osmi srpnja 2025. donesena je Rezolucija Europskog parlamenta o očuvanju sjećanja na žrtve poratnog komunističkog razdoblja u Sloveniji u kojoj

se ističe važnost potpunog otkrivanja povijesnih činjenica i nastavak službene istražne misije radi otkrivanja masovnih grobnica kako bi se evidentirali i potvrdili dokazi o počinjenim zločinima za koje odgovorni nisu kažnjeni.

U Rezoluciji se pozivaju slovenske vlasti da nastave istraživati skrivena grobišta, provedu dostojanstvene ukope i podignu spomen-obilježja za buduće generacije. Jednako tako u Rezoluciji se poziva na sveobuhvatan pregled arhiva jugoslavenskih tajnih službi, posebno KOS-a i UDBA-e te naglašava važnost uključivanja povijesnih činjenica u obrazovne programe i udžbenike povijesti kako bi mladi razumjeli značenje demokracije i ljudskih prava. U tom dokumentu **Europski parlament poziva Sloveniju i druge zemlje članice da ojačaju povijesnu memoriju, međusobno razumijevanje i pomirenje na temelju istine i poštovanja prema svim žrtvama totalitarnih režima.**

Poznato je da su atomske bombe bačene na Hirošimu i Nagasaki ubile više od 240 000 ljudi kako bi se okončao Drugi svjetski rat. A nakon završetka toga istog rata u slovenskim je šumama i na križnim putevima počinjen pokolj nad znatno većim brojem hrvatskih zarobljenika, žena, djece, staraca i vojnika. Učinjeno je to prema protokolu smrti koji je smislio i izradio Aleksandar Ranković, načelnik jugoslavenske tajne policije OZNA-e i KNOJ-a, uz suglasnost vrhovnog komandanta partizanskih likvidatora Josipa Broza Tita.

U Zagreb je 8. svibnja 1945. ušla 45. srpska divizija, u čijem je sastavu bila 20. srpska brigada, vojska kralja Petra Karađorđevića, koja je po Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini provodila etničko čišćenje u savezništvu s talijanskim fašistima. Ta zloglasna divizija formirana je tek u rujnu 1944. na krajnjem jugu Srbije, ponajviše od amnestiranih četnika Draže Mihailovića koje je Tito pomilovao mjesec dana ranije. Vodstvu spomenute divizije Aleksandar Ranković napisao je 15. svibnja 1945. upozorenje i naredbu: „Za 10 dana u oslobođenom Zagrebu streljano je samo 200 bandita. Iznenaduje nas ova neodlučnost za čišćenje Zagreba od zlikovaca. Radite suprotno od naših naređenja jer smo rekli da radite brzo i energično i da sve svršite u prvim danima.”

Na poticaj te Rankovićeve depeše na širem području Zagreba likvidirani su bez suđenja deseci tisuća ljudi. Dakle, Zagreb tada nije oslobođen, nego okupiran. U isto vrijeme dok je 45. srpska divizija provodila likvidacije civila po Zagrebu, odlukom Vrhovnog štaba iz Beograda i Rankovića koji je gospodario

svim operacijama, 10. zagrebački korpus, pretežno sastavljen od Hrvata, zaustavljen je na ulazu u Zagreb.

Rankovićev protokol smrti i likvidacije Hrvata glasno je potvrdio Tito na Kongresnom trgu u Ljubljani 26. svibnja 1945.: „Ruka pravde, ruka osvetnica našeg naroda dostigla ih je već ogromnu većinu, a samo manji dio uspio je pobjeći pod krilo pokrovitelja van naše zemlje. Ova manjina nikada više neće gledati ove naše divne planine, naša cvatuća polja. Ako bi se to dogodilo, onda će to biti vrlo kratkog vijeka.”

Baš u tim planinama, poljima i šumama, gdje je jugoslavenska komunistička vojska počinila genocid nad Hrvatima 1945. godine, nalaze se tajna grobišta i gubilišta – prikrivena, zabranjena, prešućena i posebnim UDBA-inim protokolom čuvana kao državna tajna. Ta golema hrvatska tragedija i spomen na mjesta krvavih pokolja posvjedočeni su u usmenoj predaji preživjelih u kojih se nikad nije ugasila nada da će se istina ipak otkriti.

Kad već spominjemo slovenske šume, moramo se sjetiti Katynske šume u Poljskoj u kojoj je sovjetska tajna služba NKVD prema izravnoj zapovijedi Josifa Visarionoviča Staljina ubila više od 22 000 poljskih intelektualaca, časnika i državnih službenika. Za razliku od Katynske šume, u slovenskim je šumama ubijeno višestruko više Hrvata i počinjen je jedan od najtežih zločina protiv čovječnosti o kojemu svijet do danas ne zna gotovo ništa.

No sigurno neće ostati nezapažena i prešućena knjiga *Prikrivena grobišta Hrvata u Sloveniji* slovenskih autora dr. sc. Mitje Ferenc, profesora povijesti na Sveučilištu u Ljubljani, i dr. sc. Uroša Košira, arheologa. Povjesničar i znanstvenik Mitja Ferenc desetljećima je član Komisije Vlade Republike Slovenije za rješavanje pitanja prikrivenih grobišta. Važan je i stručni doprinos suautora Uroša Košira, čija su arheološka istraživanja i snimanja svih istraženih dokaza – ljudskih kostiju i svih pronađenih predmeta koje su žrtve imale sa sobom u trenutku likvidacije – duboko potresna svjedočanstva o načinu skrivanja i brutalnosti počinjenih zločina.

Zahvaljujemo dr. sc. Mitji Ferencu i dr. sc. Urošu Koširu na uloženom naporu jer su svojim autorskim dokumentiranim radom prvi put u povijesti na znanstven način utvrdili i prikazali strahote partizanskih pokolja počinjenih u Sloveniji nad pripadnicima hrvatskog naroda.

Iz ovog je opsežnog djela vidljivo da je nakon završetka Drugoga svjetskog rata počinjen genocid nad Hrvatima, masovni zločin, najveći u Europi.

S obzirom na to da mnoga grobišta nisu otkrivena ni dostupna do danas, postavlja se pitanje odgovornosti Republike Hrvatske i Republike Slovenije kao članica Europske unije koje se nisu na obvezujući način odazvale zahtjevima europskih rezolucija o žrtvama totalitarnoga komunističkog režima. Kako autor dr. sc. Ferenc navodi: „U Evidenciji prikrivenih grobišta Republike Slovenije od sadašnjih 750 lokacija za 134, na osnovi svjedočenja i pisane dokumentacije, ocjenjujemo da su u njima žrtve Hrvati. Od njih je zasad sondiranjem potvrđeno 36 grobišta.”

Da bismo razumjeli povijesne uzroke i posljedice smrtopisa jugoslavenskog komunizma, potrebno je navesti neke bitne činjenice. Poznato je da je Hrvatska bila u sastavu Austro-Ugarske Monarhije i da su hrvatski vojnici sudjelovali u Prvome svjetskom ratu kao dio njezine vojske. Sjetimo se **Odesa** i hrvatskih zarobljenika koji su bili vraćeni iz Rusije.

„**U Odesi je počelo. U krvavoj Odesi,** u ‚Kanatnom zavodu‘, gdje se masakriralo *en mass* i gdje su pokapajući mrtvace rekli onom grobaru, da ne treba da znade tko su ti ljudi, ‚jer to su Hrvati‘. U Odesi se klalo, tamo su pucale kosti i tamo su se davili utopljenici...”, napisao je veliki hrvatski književnik Miroslav Krleža.

Srpska kraljevska vojska je 1916. u Odesi, uz pomoć Kozaka, poklala više od 10 000 Hrvata vraćenih iz ruskog zarobljeništva koji nisu htjeli prihvatiti njezino znakovlje i postati vojnici srpske kraljevske dinastije Karađorđević.

U travnju 1915. u Londonu je osnovan Jugoslavenski odbor, na čelu s Franom Supilom, Antom Trumbićem, Ivanom Meštrovićem i ostalim intelektualcima koji su sukladno vojno-političkim okolnostima gorljivo zagovarali stvaranje državne zajednice južnoslavenskih naroda. Nakon što je Hrvatski sabor u Zagrebu raskinuo sve državnopravne veze s Austro-Ugarskom, 29. listopada 1918. proglašena je Država Slovenaca, Hrvata i Srba. **Samo mjesec dana kasnije predstavnici novostvorene Države SHS hrli-li su u Beograd „kao guske u maglu”,** naivno predali državu srpskom regentu Aleksandru Karađorđeviću i ujedinili se s Kraljevinom Srbijom i Kraljevinom Crnom Gorom. Tako je 1. prosinca 1918. proglašena Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca na čelu s dinastijom Karađorđević. Hrvatski intelektualci, idealisti južnoslavenskoga zajedništva, na čelu s Franom Supilom, ostali su tužni, prevareni i razočarani. **Očekujući federaciju ravnopravnih naroda, dobili su samo srpsku kraljevsku krunu i centraliziranu velikosrpsku monarhiju.**

Mjesec dana prije ujedinjenja i stvaranja Kraljevine SHS Wickham Steed, urednik magazina *The Times*, u svojim memoarima *Through Thirty Years (1924., II. sv.)*, nazvao je Nikolu Pašića, tadašnjeg predsjednika Vlade Kraljevine Srbije, „malim balkanskim sultanom” koji je želio i prijevarom uspio pripojiti južnoslavenske pokrajine Austro-Ugarske s ciljem njihova „posrblijanja” umjesto da se Srbija s njima ujedini na osnovi federalne ravnopravnosti.

Dvije godine kasnije, 12. studenoga 1920., tada predsjednik Vlade Kraljevine SHS Nikola Pašić Rapalskim je ugovorom predao Kraljevini Italiji znatne dijelove hrvatskog teritorija – Istru, Primorje, pripadajuće otoke, Zadar, zadarsko zaleđe i dio Dalmacije u zamjenu za priznanje nove države i ispunjenje tajnoga Londonskog ugovora. Preuzimanjem hrvatskih teritorija Kraljevina Italija iste je godine počela fašističkim metodama provoditi opći teror i talijanizaciju. Napadali su hrvatske škole, jezik, knjižnice, zadruge, župe i kulturna društva, prisilno premještali stanovništvo, oduzimali imovinu i sva nacionalna prava. Tako se na okupiranim područjima Hrvatske i Slovenije javio spontani hrvatski i slovenski narodni antifašizam koji je izazvao kralja Aleksandra da 1921. godine u Splitu osnuje profašističku Organizaciju jugoslavenskih nacionalista (ORJUNA).

Upravo taj narodni antifašizam koji živi duboko u duhu hrvatskog naroda poslije su ukrali jugoslavenski komunisti i pretvorili ga u parolu svoga terora. ORJUNA je fašističkim metodama progona i ubijanja zabranjivala Hrvatima i Slovencima pravo na nacionalnu slobodu i samobitnost zagovarajući jugoslavenstvo kao velikosrpsku unitarističku državu. ORJUNA se koristila retorikom i terorističko-batinaškim metodama talijanskih fašista koje su često primjenjivali u savezništvu. ORJUNA je djelovala kao produžena ruka represije beogradskoga kraljevskog režima uvodeći ulični teror i paramilitarne odrede uz kraljevsku državnu zaštitu.

U takvom je ozračju progona nacionalnih sloboda predstavnik srpske Radikalne stranke Puniša Račić počinio atentat na zastupnike Hrvatske seljačke stranke 20. lipnja 1928. godine u Narodnoj skupštini u Beogradu, u režiji velikosrpskoga kraljevskog režima. Ubio je Pavla Radića i Đuru Basaričeka, a smrtno ranio omiljenoga hrvatskog političara Stjepana Radića, lidera Hrvatske seljačke stranke, koji je preminuo 8. kolovoza 1928. od posljedica atentata.

Taj čin atentata na hrvatske zastupnike bio je kraj parlamentarnih iluzija te omogućio kralju Aleksandaru da uvede diktaturu 6. siječnja 1929. Nakon

što je raspustio Narodnu skupštinu, ukinuo Vidovdanski ustav i zabranio rad svih političkih stranaka, utemeljio je diktaturu i preuzeo apsolutnu vlast. Kraljeva policija i vojska nadzirale su sve u Kraljevini SHS, suzbijale opoziciju, zabranjivale novine, promicale unitarizam i brisale nacionalne posebnosti Hrvata i Slovenaca na isti način na koji je Benito Mussolini, došavši na vlast, 1922. godine uveo fašizam u Kraljevini Italiji i na pripojenim hrvatskim teritorijama. Kralj Aleksandar je osam mjeseci kasnije, 3. listopada 1929. godine, dokinuo ime Kraljevine SHS, izbrisao granice između država i uveo novo ime, Kraljevina Jugoslavija. Tako je ostvario svoj politički cilj i slogan: „**Jedan kralj, jedan narod, jedna država**”. Hrvati i Slovenci, kao i drugi narodi koji su pružali otpor centralizmu i stvaranju nove jedinstvene jugoslavenske nacije, osjećali su se još više potlačeno i obespravljeno.

U takvoj atmosferi velikosrpskog fašizma i tlačenja hrvatskoga, slovenskog i drugih naroda makedonski emigranti, pripadnici VMRO-a (Unutar-nja makedonska revolucionarna organizacija), uz potporu ustaškog pokreta Ante Pavelića, izvršili su u Marseilleu 9. listopada 1934. atentat na kralja Aleksandra tijekom njegova službenog posjeta Francuskoj. Ubojstvom kralja internacionalizirano je pitanje velikosrpskog centralizma i represije nad drugim nesrpskim narodima u Kraljevini Jugoslaviji.

Idućih je godina nastavljen teror nad nesrpskim narodima što je bitno ojačalo Komunističku partiju u ilegali, ustaški pokret u emigraciji i ostale zabranjene stranke. Pritisnuti okolnostima, regent Pavle i jugoslavenska vlada pokušali su kompromisno riješiti hrvatsko pitanje. Tako je 26. kolovoza 1939. godine osnovana Banovina Hrvatska kao teritorijalna jedinica unutar Kraljevine Jugoslavije. Trajala je do 1941., kada se raspala pod njemačkom i talijanskom okupacijom. **Na prostoru Banovine Hrvatske nastala je 10. travnja 1941. Nezavisna Država Hrvatska kao izraz težnje hrvatskog naroda za slobodom** i trajala je do završetka Drugoga svjetskog rata, 8. svibnja 1945. Nakon kapitulacije NDH hrvatska vojska – ustaše i domobrani – s mnoštvom žena, djece i obitelji počela se povlačiti prema Sloveniji i Austriji u strahu od odmazde komunističkog terora.

Očekujući zaštitu, više stotina tisuća Hrvata predalo se britanskim snagama u austrijskoj Koruškoj na Bleiburškom polju. Mislili su da će se tako spasiti. **No prema riječima grofa Nikolaja Tolstoja, Britanci su svojom brutalnom prijevaram i izdajom prisilno predali Hrvate u ruke jugoslavenskih komunističkih likvidatora. Dobro su znali da ih šalju u smrt.**

Dok su se zbivali pokolji i likvidacije Hrvata po slovenskim šumama, Britanci nisu srpsku Kraljevsku vojsku – četnike – vraćali u Jugoslaviju, nego su ih posredovanjem svoje vlade i jugoslavenske obavještajne i sigurnosne službe OZNA-e (Odjeljenje za zaštitu naroda, tajna policija), kasnije UDBA-e, prema nacionalnom ključu stavljali u izbjegličke logore. OZNA je osnovana 1944. godine po uzoru na sovjetski NKVD (Staljinova tajna policija) s kojim je blisko surađivala i imala ključnu ulogu u likvidacijama na području Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine te ostalih republika.

Aleksandar Ranković, osnivač i načelnik OZNA-e i KNOJ-a, odredio je 1945. godine za likvidaciju zarobljenih Hrvata u slovenskim šumama četiri jugoslavenske armije i njima na čelo postavio komandante koji su svi redom bili Srbi: Peku Dapčevića (1. armija), Koču Popovića (2. armija), Kostu Nađa (3. armija) i Petra Drapšina (4. armija). Komandantima tih armija, likvidatorima i njihovim zapovjednicima, koji su također bili pretežno Srbi, amnestirani četnici, u operacijama masovnih pogubljenja bio je nadređen isključivo Ranković.

Pripadnik partizanskih postrojbi Ivan Gugić s Korčule, svjedok ubijanja na poznatom gubilištu Kočevski Rog, u svom iskazu navodi da je prema količini skinute i vagonima otpremljene odjeće tijekom osam dana bilo ubijeno više od 30 000 vojnika i žena i otprilike 200 djece u dobi od 14 do 16 godina. Nakon oduzimanja svih osobnih predmeta, osobito zlata i nakita, likvidatori su gole zarobljenike vezali žicom, a na putu do stratišta morali su pjevati: „**Sijeno, slama, žica, jama**”.

Prema riječima svjedoka Gugića, glavni šef likvidacija na Kočevskom Rogu bio je oficir OZNA-e Simo Dubajić, partizanski zapovjednik štaba 4. armije, koji se u mnogim intervjuima i televizijskim nastupima 1990. godine hvalio kako je na više mjesta ubijao Hrvate. Važno je napomenuti da je upravo taj Simo Dubajić tijekom 1991. postao jedan od glavnih vođa četničkih oružanih snaga u Kninu, u službi Slobodana Miloševića i stvaranja „velike Srbije”.

Potkraj devedesetih godina Vlado Dapčević, komesar zločinačke 10. krajiške divizije, izjavio je u televizijskom intervjuu: „Mi smo sto puta surovije postupali sa ustašama nego sa četnicima. **Mi smo pobili 90 posto ustaša, a u samo tri dana kod Maribora 1945. godine strijeljali smo više od 30 000 Hrvata. A uhvatili smo kompletnu vladu Draže Mihailovića, i nitko od njih nije bio suđen na smrt.** Svi su bili suđeni na vremenske kazne i svi su izašli iz zatvora. Da smo bili malo stroži prema četnicima, srpskim i crnogorskim, manje bi ih bilo sada za Slobodana Miloševića...”

Tajnu i dubinu prikrivenih motiva krvavog obračuna s Hrvatima na Bleiburgu, u slovenskim šumama i na križnim putevima možemo otkriti u riječima Ivana Meštrovića, hrvatskog kipara svjetskoga glasa. **Meštrović svjedoči da je prilikom susreta na Brijunima 1959. godine upitao Tita zašto je dopustio masovne pokolje Hrvata 1945. godine. Tito mu je odgovorio: „To se nikako nije moglo izbjeći. Trebalo je pustiti da se Srbi izdovolje“.**

Meštrović je nakon povratka u New York 2. rujna 1959., duboko razočaran, prenio svoj razgovor s Titom poznatom hrvatskom novinaru i intelektualcu Karlu Mirtu koji je to objavio u emigrantskoj publicistici, posebno u Croatia Pressu, a poslije u svojoj knjizi „Život u emigraciji“.

Titov odgovor Ivanu Meštroviću otkrio je prikrivene motive za krvavi obračun s hrvatskim narodom kao nepremostivom preprekom za stvaranje „velike Srbije“. Kao gospodar i glavni kadrovik svih sigurnosnih službi, vojske, policije i državne administracije u Jugoslaviji, Aleksandar Ranković ostvario je svoj glavni politički cilj – dominaciju srpskog naroda u državi. Njegovom političkom inicijativom i diktatom hrvatski i srpski književnici i jezikoslovci potpisali su 1954. godine *Novosadski dogovor* o jedinstvenom srpsko-hrvatskom jeziku u Jugoslaviji. Tako je Ranković, koji je predstavljao „državu u državi“, s pomoću zajedničkog jezika ostvario svoj politički cilj: **„jedna partija, jedan narod, jedan jezik, jedna država“**. Iako je kao vlasnik centra totalitarne moći u Jugoslaviji, UDBA-e, smijenjen 1966. godine, nastavile su se represivne metode i kršenje nacionalnih i ljudskih prava i sloboda pod diktaturom Josipa Broza Tita koji je stvorio svoj aparat progona.

Nakon Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika 1967. godine, studentskog štrajka na hrvatskim sveučilištima i sloma Hrvatskog proljeća 1971. – pokreta koji je tražio veću nacionalnu ravnopravnost, gospodarsku samostalnost, čiste račune među republikama i slobodu jezičnog i kulturnog identiteta – **Tito je u Karađorđevu smijenio hrvatsku političku i intelektualnu elitu i osnažio diktaturu.**

U kontekstu svih tih represalija može se govoriti o smaknuću generacija i novom, intelektualnom bleiburgu. Ta se Titova represija nad Hrvatima osjećala i očitovala u brojnim kaznenim progonima, zabranama, zatvorskim kaznama i likvidacijama Hrvata u zemlji i emigraciji što je uzrokovalo dvadeset godina poznate hrvatske šutnje, koja je trajala sve do raspada Jugoslavije i stvaranja neovisne i samostalne hrvatske države 1990. godine.

Kako svoje glavne političke ciljeve nije ostvario kralj Aleksandar Karađorđević, tako uz sve zločine, teror, pokolj Hrvata i grobove nije uspio ni Aleksandar Ranković. Zadatak ostvarenja svesrpskog cilja nakon Titove smrti preuzeo je i ratom želio ostvariti Slobodan Milošević. Naime, Srpska pravoslavna crkva, Društvo književnika Srbije i Srpska akademija nauka i umetnosti početkom osamdesetih godina pripremali su **programski dokument za izradu Memoranduma SANU kao idejnog temelja za stvaranje „velike Srbije“**. Tako su 1987. godine izabrali Slobodana Miloševića, novog lidera koji je trebao ostvariti sve velikosrpske snove.

Milošević je uz pomoć Jugoslavenske narodne armije i četničkih paravojnih jedinica 1991. godine počeo provoditi etničko čišćenje nesrpskog stanovništva u Hrvatskoj stvarajući nove granice „velike Srbije“. Nakon okupacije Vukovara sve je ranjenike – zarobljenike i civile – iz vukovarske bolnice likvidirao na stratištima na području Vukovara, a 18 000 zarobljenih Hrvata, vojnika, civila i djece odveo na križne putove u logore na području Srbije i Crne Gore.

Etničko čišćenje u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini završilo je genocidom u Srebrenici i krvavim ratom na Kosovu. Epopeja stvaranja „velike Srbije“, nakon mnoštva zločina počinjenih tijekom više desetljeća, završila je porazom Slobodana Miloševića i Jugoslavenske narodne armije u Sloveniji 1991., pobjedom hrvatskih oružanih snaga u vojno-redarstvenoj akciji „Oluja“ u Hrvatskoj i okončanjem rata u Bosni i Hercegovini 1995. godine.

Genocid? Kako drukčije nazvati tu strašnu tragediju u kojoj se stotine tisuća žena, djece i vojnika jednog naroda proglašeni zločincima, povede na klanje i baci u jame? **Bez suđenja. Bez traga. Bez imena. Nestanu kao da ih nikad nije bilo.** Baš kao i oni mrtvi hrvatski vojnici u Odesi koji su dovedeni grobaru uz riječi: ne pišite tko su jer to su Hrvati. Ako je netko te prikrivene jame, bez imena i križa, vidio, znao i o tom nešto govorio, završio bi kao i oni kojih nema, kojima pamtimo samo duše.

Prikrivena grobišta Hrvata u Sloveniji prva je knjiga u nizu djela koja će oduzeti svaku osnovu svima koji osporavaju, prikrivaju, ideološki podržavaju, niječu i relativiziraju jugoslavenske komunističke zločine, a njihovim će potomcima ostaviti velik moralni izazov.

Objavljivanje ovoga vrijednog djela potaknut će povjesničare da nastave znanstveno proučavati i otkrivati skrivene istine o **komunističkim zločinima, pokolju zarobljenika bez suđenja i Križnim putovima.**